

IRENA SMOLARSKA (1928—1972)

17 października 1972 roku nauka polska poniosła bolesną stratę przez tragiczną śmierć dr hab. inż. Ireny Smolarskiej w czasie podróży naukowej w Kanadzie.

Irena Smolarska urodziła się 20 lutego 1928 roku w Krakowie. Studia odbyła na Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i w 1956 roku uzyskała stopień magistra inżyniera geologa. W styczniu 1957 r. podjęła pracę w Katedrze Mineralogii i Petrografii AGH jako asystent techniczny, a w roku 1960 w Katedrze Złóż Rud w charakterze początkowo asystenta, a później starszego asystenta. W 1966 roku po uzyskaniu, na podstawie rozprawy pt. „Charakterystyka złoża rud cynku i ołowiu w obszarze chrzanowskim (kopalnia Trzebionka)”, stopnia doktora nauk technicznych została awansowana na stanowisko adiunkta.

W 1969 roku przeszła do pracy w Zakładzie Metodyki Poszukiwań Złóż w Instytucie Mineralogii i Złóż Surowców Mineralnych AGH. W czerwcu 1972 roku zakończyła na Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym AGH przewód habilitacyjny, przedstawiając rozprawę pt. „Studia nad okruszcowaniem triasu w Polsce”.

W zakresie działalności dydaktycznej I. Smolarska prowadziła ćwiczenia z mineralogii, petrografii, nauki o złożach oraz geologii złóż kruszcowych dla studentów II, III i IV roku wydziałów Geologiczno-Poszukiwawczego i Górniczego, a od 1966 roku wykłady na studiach dziennych i zaocznych z nauki o złożach na wydziałach Geologiczno-Poszukiwawczym, Górniczym i Geodezji Górniczej. Systematycznie uczestniczyła w seminariach dyplomowych, okresowo prowadziła je samodzielnie oraz kierowała pracami dyplomowymi w zakresie zagadnień dotyczących polskich złóż rud Zn, Pb i Cu. W działalności dydaktycznej I. Smolarskiej należy podkreślić Jej szczególną troskę o staranne przygotowanie zajęć oraz stosowanie poglądowych metod nauczania. I. Smolarska stawiała wysokie wymagania w stosunku do siebie jako wykładowcy, równocześnie znana była jako wymagający pracownik dydaktyczny w stosunku do studiującej młodzieży.

W zakresie działalności wychowawczej i organizacyjnej na uwagę zasługuje aktywna działalność I. Smolarskiej jako opiekunki grup studenckich, żeńskiego Domu Studenckiego oraz Koła Naukowego przy byłej Katedrze Złóż Rud AGH. Wysoko i pozytywnie oceniona została Jej działalność jako organizatora i kierownika naukowego czterech zagranicznych wycieczek studenckich do NRD i Czechosłowacji w latach 1961—1965, a także organizacja i kierownictwo wycieczek na terenie Polski czterech grup studenckich z NRD i Czechosłowacji.

W latach 1969—1972 była I. Smolarska współorganizatorem staży naukowych prof. J. D. Ridge'a z Uniwersytetu Pensylwańskiego, dr M. Violo z Uniwersytetu w Cagliari na Sardynii oraz prof. W. Uytendogaarta z Uniwersytetu w Amsterdamie.

I. Smolarska współdziałała w 1964 roku przy organizacji Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego, prowadząc grupę wycieczkową w złożu kopalni Trzebionka, a w latach następnych przy organizacji wycieczek przed- i pokongresowych XXIII Międzynarodowego Kongresu Geologicznego w Pradze i przy opracowaniu przewodnika do wycieczek 23 AC na obszarze Polski.

Współdziała I. Smolarskiej w prowadzeniu staży naukowych pracowników zagranicznych, a także w organizacji wycieczek kongresowych i zjazdowych jest nie tylko dowodem dużych umiejętności organizatorskich Zmarłej, lecz przede wszystkim wysokich kwalifikacji naukowych i umiejętności należytego reprezentowania nauki polskiej wobec zagranicy.

I. Smolarska była czynnym członkiem Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego, Komisji Nauk Mineralogicznych PAN, Society for Geology Applied to Mineral Deposits, Society of Economic Geologists i International Association for the Genesis of Ore Deposits. O Jej aktywności świadczą wygłoszone referaty w ilości 17 oraz uczestnictwa w licznych Zjazdach i Sesjach Naukowych.

Działalność naukowo-badawcza I. Smolarskiej koncentrowała się przede wszystkim na śląsko-krakowskich złożach rud cynku i ołowiu. W fazie początkowej dotyczyła ona złóż rud Zn i Pb kopalni „Trzebionka”. Tematyka ta przewijała się w wielu opracowaniach i komunikatach naukowych, ulegając stałemu i systematycznemu pogłębianiu. Opracowania te dotyczą wyników badań budowy geologicznej wschodniej części Śląsko-Krakowskiego Zagłębia Kruszcowego, wykształcenia i genezy dolomitów kruszconośnych, wykształcenia strukturalnego i teksturalnego rud oraz zjawisk wietrzeniowych w złożach. W rezultacie tych badań wysunięta została po raz pierwszy w Polsce teza o diagenetycznym pochodzeniu dolomitów kruszconośnych, co zostało potem potwierdzone przez innych autorów. Drugim ważnym efektem badań nad genezą stratyfikowanych złóż rud Zn i Pb było podkreślenie krasowego pochodzenia niektórych rud brekcjowych z Zagłębia. Badania te zostały w znacznej części podsumowane w rozprawie doktorskiej pt. „Charakterystyka złoża rud cynku i ołowiu w obszarze chrzanowskim (kopalnia Trzebionka)”, a także w dwóch obszernych rozprawach opublikowanych w Pracach

Geologicznych i Pracach Mineralogicznych Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie. Stopniowo I. Smolarska objęła badaniami całość Zagłębia Kruszcowego, rozwiązując lub współuczestnicząc w rozwiązywaniu szeregu problemów złożowych w rejonie Olkusza, Bolesławia oraz Bytomia. Badania te dotyczyły przede wszystkim brekcjowych wykształceń rud siarczkowych, rud utlenionych w kopalni „Bolesław”, badań składu izotopowego ołowiu w galenach, ich pierwiastków śladowych itp. Równolegle z badaniami w obszarze śląsko-krakowskim I. Smolarska współdziałała w opracowaniu szeregu problemów związanych z okruszcowaniem w obszarze świętokrzyskim, w niecce miechowskiej, w obrębie perykliny Żar oraz monokliny przedsudeckiej i w Polsce północno-wschodniej. Badania te stworzyły warunki do przedstawienia syntetycznego, studium porównawczego dotyczącego okruszcowania brzeżnych części utworów triasu w Polsce, które stanowiło treść Jej rozprawy habilitacyjnej. Dotyczyła ona analizy warunków występowania i wykształcenia kruszców w utworach triasu, występujących w obszarze perykliny Żar, monokliny przedsudeckiej, w obszarze śląsko-krakowskim, niecce miechowskiej, obszarze świętokrzyskim oraz Polsce północno-wschodniej. Przedmiotem badań był rozwój geotektoniczny wymienionych obszarów, litologiczne środowisko występowania kruszców, formy ciał złożowych, paragenezy kruszców, własności typochemiczne kruszców zwłaszcza skład izotopowy ołowiu, zawartość pierwiastków śladowych oraz zawartość strontu w barytach. Efektem badań było ustalenie szeregu prawidłowości w odniesieniu do występowania i wykształcenia kruszców w utworach triasu Polski, które w sposób jednoznaczny wskazują na sposób powstania ich złóż, a także wyznaczają obszary i kierunki dalszych poszukiwań. Rozprawa ta ma wielkie znaczenie dla wyjaśnienia spornego w skali światowej zagadnienia genezy tzw. stratyfikowanych złóż rud cynku i ołowiu, których reprezentantem są również złoża rud cynku i ołowiu obszaru śląsko-krakowskiego, a także dla prawidłowego ukierunkowania dalszych poszukiwań tych złóż w Polsce. I. Smolarska stała się tym samym jednym z wybitnych współtwórców naukowych podstaw dalszych poszukiwań jednych z największych złóż rud cynku i ołowiu w świecie.

Równolegle z problematyką złożową, związaną z rudami cynkowo-ołowiowymi, I. Smolarska zajmowała się szeregiem problemów surowcowo-złożowych takich, jak: poznanie skał przeobrażonych towarzyszących żyłom kwarcowej w Sadach na Dolnym Śląsku, badanie skały kwarcowej w Kraskowie na Dolnym Śląsku, identyfikacja minerałów uranu w niecce wewnętrzno-sudeckiej na Dolnym Śląsku, opracowanie metodyki badań rud galmanowych ze złoża kopalni „Bolesław”, badanie złoża barytu w Boguszowie na Dolnym Śląsku, badanie skał oolitowych z obszaru monokliny przedsudeckiej, poznanie roli glaukonitu w warstwach pstrego piaskowca z monokliny przedsudeckiej; współuczestniczyła również w opracowaniu szczegółowej mapy metalogenicznej złoża w obszarze Olkusza.

Całość opublikowanego dorobku naukowego I. Smolarskiej zamyka się

32 rozprawami i komunikatami naukowymi. Dziesięć dalszych opracowań i komunikatów naukowych zostało przekazanych do druku, co dowodzi stałego rozwoju i wielkiej aktywności naukowej Zmarłej.

W działalności naukowej I. Smolarskiej godna podkreślenia była umiejętność nawiązywania kontaktów naukowych i współpracy. Na 42 opublikowane lub skierowane do druku prace i komunikaty naukowe 18 opublikowała wspólnie z innymi autorami. Do ostatnich dni swojego życia współpracowała z prof. J. D. Ridge'm z Uniwersytetu Pensylwania w USA nad poznaniem składu izotopowego ołowiu galen oraz pierwiastków śladowych minerałów kruszcowych ze złóż cynkowo-ołowiowych obszaru śląsko-krakowskiego, a z dr J. Pawłowską z Instytutu Geologicznego w Warszawie zajmowała się poznaniem termicznych warunków powstania minerałów kruszcowych obszaru śląsko-krakowskiego.

Jednym z ostatnich akordów działalności naukowej było Jej uczestnictwo w XXIV Międzynarodowym Kongresie Geologicznym w Montrealu, na którym godnie reprezentowała naukę polską. Była przewodniczącą jednej z podsekcji obradujących nad tematem „metalogenia regionalna”, wygłosiła referat pt. „Comparative Study of the Mineralization of Triassic Rocks in Poland”, a także była współautorką drugiego referatu, wygłoszonego przez prof. J. D. Ridge'a z Pensylwanii pt. „Factors Bearing on the Genesis of the Silesian-Cracovian Lead-Zinc Deposits in Southern Poland”.

I. Smolarska była pracownikiem naukowym starannym, ofiarnym i konsekwentnym. Z wielką wytrwałością i uporem walczyła o uznanie koncepcji i idei naukowych. Miała chwile trudne i ciężkie, przeżywała sukcesy i załamania. Szukała wówczas pomocy i wsparcia wśród grona przyjaciół i kolegów. Wielką radość sprawiała Jej świadomość, że istnieje liczna rzesza pracowników naukowych tak w kraju, jak i za granicą, która podzielała Jej poglądy i zapatrywania naukowe, a także że Jej działalność była pożyteczna i społecznie przydatna.

Była wrażliwa na wszelkiego rodzaju nieprawości oraz krzywdy ludzkie. Kochała życie! Nieubłagana śmierć zabrała Ją od nas w pełni Jej sił i możliwości twórczych. W pamięci naszej pozostanie jako wysokiej wartości pracownik naukowy, serdeczna koleżanka, dobra matka i siostra. Pozostaną wśród nas Jej prace i myśli, które będą dalej kształtowały rozwój polskiej geologii złożowej.

Hubert Gruszczyk

SPIS PRAC IRENY SMOLARSKIEJ

- 1960 Meta-autunite from the Inner Sudeten Trough (wspólnie z J. Kubiszem) *Bull. Acad. Pol. Sc. Sci. sér. géol. géogr.* vol. VIII, No 1.
- 1960 Studia nad mineralizacją kruszczową utworów triasu zachodniej części Gór Świętokrzyskich (wspólnie z H. Gruszczykiem) *Spraw. z Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie.*
- 1961 Budowa geologiczna wschodniej części śląsko-krakowskiego Zagłębia Kruszcowego. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk Oddz. PAN w Krakowie.*

- 1962 Utwory przeobrażone w sąsiedztwie żyły kwarcowej w Sadach koło Świdnicy na Dolnym Śląsku (wspólnie z W. Heflikiem) *Rocz. Pol. Tow. Geol.*, z. 3.
- 1963 Przejawy okruszczenia utworów triasu w zachodniej części Gór Świętokrzyskich (wspólnie z H. Gruszczykiem) *Przeł. geol.* nr 19.
- 1963 Badania nad wykształceniem złoża rud cynku i ołowiu kopalni Trzebionka (wspólnie z H. Gruszczykiem) *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*, 1963.
- 1964 Studia nad wykształceniem i genezą złóż rud Zn i Pb we wschodnich obszarach śląsko-krakowskiego Zagłębia Kruszcowego. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- 1964 Wykształcenie złoża rud Zn i Pb kopalni Trzebionka. *Przewodnik do Zjazdu PTG*.
- 1965 Der geologische Bau der Blei-und Zinkerzlager in den Ostgebieten des schlesisch-Krakauer Erzbeckens (wspólnie z H. Gruszczykiem) *Freiberger Forschungshefte C*. 186.
- 1965 Analiza termiczna różnicowa galmanów (wspólnie z H. Gruszczykiem oraz B. Ostrowickim) *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- 1966 Badania petrograficzne skały kwarcowej z Kraskowa koło Świdnicy na Dolnym Śląsku (wspólnie z W. Heflikiem). *Z. nauk. AGH*, no. 123.
- 1966 Charakteristik der erzführenden Dolomiten des Schlesisch-Krakauer Erzbeckens. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. géol. géogr.* vol. XIV. No. 3.
- 1966 Der geologische Bau der Blei-und Zinkerzlagerstätte von Trzebionka. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. géol. géogr.* vol. XIV No. 3.
- 1966 Ätzstrukturen von Erzen des Ostlichen Teil des Schlesisch-Krakauer Erzbeckens und deren genetische Bedeutung. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. géol., géogr.* vol. XIV No. 4.
- 1967 Verwitterungserscheinungen im Osteil des Schlesisch-Krakauer Erzbeckens. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. géol., géogr.* vol. XV. No. 1, 1967.
- 1967 Die Texturtypen der Blei-und Zinkerze im östlichen Teil des Schlesisch-Krakauer Erzbeckens. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. géol., géogr.* vol. XV. No. 1.
- 1967 Problem dolomityczności dolomitów kruszczośnych. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. w Krakowie*.
- 1968 Stratiform ore deposits of Bohemian Massif and of the Silesia-Cracow Area (wspólnie z H. Gruszczykiem, Z. Poubą et al.) *Guide to excursion 23 AC Czechoslovakia—Poland*.
- 1968 Charakterystyka złoża rud cynku i ołowiu kopalni Trzebionka. *Pr. geol.* Nr 47.
- 1968 Charakterystyka mineralogiczna dolomitów kruszczośnych wschodniej części śląsko-krakowskiego Zagłębia Kruszcowego. *Pr. miner.* nr 3.
- 1968 Textural types of zinc-lead ores in the Trzebionka region. *Bull. Inst. Geol.* No. 237.
- 1968 Moderne mineralogisch-technische Untersuchungen an Galmeierzen (wspólnie z H. Gruszczykiem i B. Ostrowickim) *Ber. dtsh. Ges. geol. Wiss.* vol. 13, 1968.
- 1969 Okruszczenie utworów pstrego piaskowca na monoklinie przedsudeckiej. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- 1970 Odpowiedź na artykuły polemiczne T. Gałkiewicza, C. Harańczyka oraz L. Szostka w sprawie problemów geologicznych kopalni Trzebionka. *Przeł. Geol.* No. 4, 1970.
- 1970 Obecny stan wiadomości o złożu barytu w Boguszowie (wspólnie z H. Gruszczykiem i A. Paulo) *Pr. Inst. Geol.* T. LIX, 1970.
- 1971 Sulphide mineralization of the triassic sediments from the Fore-Sudetic Monocline. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. Terre* vol. XIX No. 3, 1971.
- 1971 On the Genesis of the oolitic rocks in Buntsandstein of the Fore-Sudetic Monocline. *Bull. Pol. Acad. Sc. Sér. Sc. Terre* vol. XIX, No. 4.
- 1972 The Breccias from the Silesia-Cracow zinc-and lead deposits (wspólnie z H. Gruszczykiem i Dang Xuan Phong) *Bull. Pol. Acad. Sc. Sér. Sc. Terre*. XX.
- 1972 Contribution to the problem of breccia ores from the Silesia-Cracow ore Basin (wspólnie z Chu Tuan Nha) *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér. Sc. Terre*. XX.
- 1972 Brekcje w stratyfikowanych złożach rud cynku i ołowiu obszaru śląsko-krakowskiego (wspólnie z H. Gruszczykiem, Dang Xuan Phong i Chu Tuan Nha) *Kwart. geol.*
- 1972 Studia porównawcze nad okruszczeniem utworów triasowych w Polsce *Skrót pracy habil. Akademia Górniczo-Hutnicza*.

- 1972 New Data on the Ore-Bearing Dolomites from the Silesian-Cracow Ore Basin. *Bull. Acad. Pol. Sc. Sér Sc. Terre* vol. XX. No. 4.
- w druku Stratificirowanyje miestorożdzenija swincowo-cinkowych rud Silesko-krakowskiego regiona (wspólnie z H. Gruszczykiem). Leningrad.
- w druku Charakterystyka mineralogiczna oolitowej skały z warstw pstrego piaskowca monokliny przedsudeckiej. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Comparative study of the mineralization of the Triassic rocks in Poland. *XXIV International Geological Congress*. Canada.
- w druku Glaukonit z warstw pstrego piaskowca z monokliny przedsudeckiej (wspólnie z B. Oszacką) *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Factors bearing on the genesis of the Silesian-Cracovian lead and zinc deposits in southern Poland (wspólnie z J. D. Ridge). *XXIV International Geological Congress*. Canada.
- w druku Przyczynki do poznania genezy dolomitów kruszczośnych śląsko-krakowskiego zagłębia kruszcowego. *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Badania składu izotopowego galen ze śląsko-krakowskiego zagłębia kruszcowego (wspólnie z J. D. Ridge) *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Badania pierwiastków śladowych w galenach ze śląsko-krakowskiego zagłębia kruszcowego (wspólnie z J. D. Ridge) *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Brekcje ze śląsko-krakowskiego zagłębia kruszcowego (wspólnie z H. Gruszczykiem, Dang Xuan Phong, Chu Tuan Nha). *Spraw. Posiedz. Komis. Nauk. Oddz. PAN w Krakowie*.
- w druku Studia nad okruszcowaniem triasu w Polsce. *Pr. miner.*

RÉSUMÉ

Le 17 octobre 1972 est décédée d'une mort tragique pendant son voyage scientifique à Canada le docteur agrégée, ingénieur Irena Smolarska, travailleur scientifique de L'Académie des Mines et de Métallurgie à Kraków, membre de plusieurs sociétés scientifiques de la Pologne, ainsi que de l'étranger. Elle était bien connue par beaucoup de géologues étrangers surtout par ceux qui avaient participé à XXIII et à XXIV Congrès Géologique Mondial à Praga (Tchécoslovaquie, 1968) et à Montréal (Canada, 1972).

Les recherches du I. Smolarska concernaient surtout les problèmes de genèse de gisements, et spécialement de la naissance des gisements des minerais du zinc et du plomb dans la région silesio-cracovienne et de nombreux problèmes minéralogiques, pétrographiques et géochimiques liés avec eux. I. Smolarska avait représenté l'opinion sur la genèse poligénétique des ces gisements: syngénétique dans leur stade initial et épigénétique dans le stade ultérieur, menant à la continuation de la concentration de la substance minérale.

Elle était l'auteur de 42 publications dont la liste complète est ci-jointe.